

Pápež vojde do (histórie) Pezinka

Dokončenie z 1. strany

A my budeme pri tom. My budeme pri tom, keď Pezinkok zažije niečo, čo na stránky jeho kroniky ešte nik nemohol napísať.

Nepôjde však o senzáciu či atrakciu. Preto pápež nechodí po svete. Jeho poslaním je ukazovať ľuďom nového tisícročia cestu - cestu, ktorou sa treba uberať aby sme žili na tejto zemi nezaviedli do slepej uličky. Je mužom, ktorý sa zasaduje za dôstojnosť človeka a úctu k životu. Vyzýva na zmierenie a pokoj. Jasným slovom pomenúva zlo. Dvíha hlas na obranu chudobných a biednych. Odsudzuje nespravodlivosť. Dokáže vysloviť *mea culpa* aj nad tým, čo ťaží svedomie Cirkvi. Je mužom dialógu. Vlieva ľuďom nádej a vieru. V mladých vzbudzuje nadšenie. Starých učí hrdinsky niesť svoj kríž. Mnohí si ho za to vážia, prejavujú mu úctu a napriek tomu, že sa s ním nikdy osobne nestretli, majú k nemu osobný, priam dôverný vzťah.

Ján Pavol II. je osobnosťou novodobých dejín. Takto ho u nás privítajme. Stane sa aj súčasťou dejín Pezinka. I keď tá kapitola, ktorú prechodom ulicami nášho mesta napíše bude kratučká ale bude veľmi vzácna. Bola by veľká škoda nebyť pri tom. Želám všetkým aby to bola chvíľa, ktorá nás vytrhne zo všednosti života a dá nám pocítiť blízkosť všetkých ľudí, ktorých Sv. Otec nosí v srdci i blízkosť Toho, ktorému on celým srdcom služí.

Zdenko Sitka
rímskokatolícky kňaz, pezinský farár

REKLAMA

Prídte na osúchy

Po prázdninovej prestávke, hneď v prvú stredu v septembri (3.9.), sa o 16.00 hod. začne v dielni Malokarpatského múzea v Pezinku ďalší kurz prípravy regionálnych špecialít. Tentokrát sa môžete zoznámiť s postupom ako robiť domáce osúchy. Budú sa piecť slané a sladké. Vstup na podujatie je voľný. (EL)

Panstvá a majetky Pálfiovcov

Po vymretí rodu grófov zo Svätého Jura a Pezinka v roku 1543 došlo v Malokarpatskej oblasti k postupnej zmene vlastníckych pomerov. Po viacerých záložných majiteľoch pezinského a svätajurského panstva sa obe stali súčasťou majetkov šľachtického rodu Pálfiovcov, ktorý ich vlastnil až do 20. storočia. Tento rod patrila až do poslednej štvrtiny 16. storočia medzi nevýznamné uhorské šľachtické rody.

Najstarším známym členom rodu bol Pavol, ktorý získal šľachtický titul a erb od kráľa Mateja Korvína za zásluhu v boji proti Turkom. V bojoch proti nim sa vyznamenal aj Pavlov syn Peter a vnuk Mikuláš (+ 1600). Ten je dnes považovaný za zakladateľa slávy rodu. V roku 1583 odkúpil od Fuggerovcov hrad a panstvo Červený Kameň a v roku 1598 získal do dedičnej držby panstvo Bratislavský hrad, hodnosť bratislavského hradného kapitána a župana Bratislavskej stolice. Popri tom bol tiež novozámockým, komárňanským a predunajským hlavným kapitánom. Mikulášovi synovia pokračovali v zveľadovaní rodových majetkov. Pavol získal v roku 1634 panstvo Malacky - Plavecký hrad, v roku 1635 Devín a Bátorove Kesy a v roku 1637 panstvá Bojnice a Marchegg v Rakúsku.

V Pezinku sa s Pálfiovcami prvýkrát stretávame v roku 1575, keď sa záložným majiteľom pezinského panstva stal významný cisársky

vojvodca chorvátskeho pôvodu Ján Krušič z Lepoglavy a jeho manželka Katarína Pálfiová. Ján Krušič z Lepoglavy v roku 1580 zomrel a Katarína sa už onedlho vydala za jedného z najmocnejších mužov Uhorska, palatina Štefana Iľešháziho. Aj napriek tomu, že spolužitie obyvateľov mestečka so šľachticmi z rodu grófov zo Sv. Jura a Pezinka, alebo Jánom Krušičom z Lepoglavy nebolo vždy najideálnejšie, zemepáni aspoň rámcovo dodržiavali zvyklosti a staré práva obyvateľov Pezinka.

Táto situácia sa však zmenila po tom, čo sa majiteľom pezinského panstva stal Štefan Iľešházi. Spory medzi ním a obyvateľstvom mestečka pretrvávali až do Iľešháziho smrti v roku 1609 a v istej miere sa preniesli aj do vzťahov Pezincanov a posledných majiteľov pezinského panstva - Pálfiovcov. Tí sa definitívne stali majiteľmi panstva po smrti Kataríny Pálfiovej v roku 1626 osobou Štefana Pálfiho, vnuka Mikuláša Pálfiho. V rovnakom roku získali Štefan a jeho brat Ján aj panstvo Sv. Jur a v roku 1636 aj panstvo Kamienec v Dolnom Sliezsku. Štefan aj v nasledujúcom období usilovne pracoval na zväčšovaní rodových majetkov. Sobášom so Zuzanou Puchaimovou získal rakúske panstvá Krumbach, Kirchschlag a Saubersdorf. V prvej štvrtine 18. storočia vlastnil rod na istý čas aj panstvá Makovica a Hertník na východnom Slovensku. Štefanovi synovia Štefan a Pavol roz-

delili rod a taktiež rodové majetky na dve samostatné línie - staršiu a mladšiu. Staršia sa postupne ďalej rozčlenila na tri základné línie: malackú, ktorej zakladateľom bol Mikuláš Pálfi (+ 1773), pajštúnskostupavskú, založenú Leopoldom Pálfiom (+ 1773) a červenokamenskú, ktorú založil Rudolf Pálfi (+ 1768).

V roku 1807 získal rod osobou Karola Pálfiho z malackej vetvy dedičný titul rakúskych kniežat. Mladšia, tiež pezinská línia sa už ďalej nečlenila a vymrela po meči v roku 1908. V roku 1777 prevzal Ján Pálfi z Pezinka panstvo Smolenice a v roku 1814 získala táto vetva aj menšie panstvo Boleráz. Červenokamenskú líniu rodu získala v roku 1855 panstvo Dobrá Voda - Chtelnica, malacká línia zasa v roku 1780 panstvá Marcelová a Heidenreichsten (Rakúsko). Stupavská línia rozšírila majetky rodu v roku 1863 o rakúske panstvo Stübing a v roku 1868 vymenila panstvo Stupava s rodom Károli za panstvo Surány vo Vašvárskej župe (v dnešnom Maďarsku).

Pálfiovci na svojich majetkoch presadzovali intenzívne hospodárenie a zakladali na nich sklárne, hámy a píly. Stopy po týchto zariadeniach sú dodnes viditeľné v malokarpatských lesoch. Začiatkom 20. storočia prichádza postupný majetkový i politický úpadok rodu.

Ján Pálfi z Červeného Kameňa zriadil 23.2. 1902 z časti panstva študijnú základinu s centrom v Čas-

tej. Základina spravovala pozemky v celkovej výmere 3762,2 ha. Počas existencie Slovenského štátu k nej patrila aj gátrová píla v obci Píla a od r. 1922 aj hotel Belvedere v Prahe, v ktorom bolo zriadené tzv. Štefánikovo kolégium pre slovenských študentov. Majetky pezinskej línie získali po jej vymretí sčasti príslušníci šľachtického rodu Andrassyovcov a sčasti rôzne verejné ustanovizne. Medzi najdôležitejšie patrí Pálfiovská študijná základina, ktorú založil svojim testamentom zo 17.11. 1907 gróf Ján Pálfi st. z Pezinka. Základina vlastnila 4857,57 ha lesnej a poľnohospodárskej pôdy v Pezinku a okolí, ktoré spravoval v prevažnej miere Nadačný veľkostatok v Pezinku. Pod jeho pôsobnosť patril aj prenájom tzv. Starého kemoňolu na Cajle, ktorého zvyšky sa nachádzajú oproti dnešnému "novému" kameňolomu. Okrem samotných majetkov v okolí Pezinka vlastnila študijná základina 629,4 ha poľnohospodárskej pôdy majetku Čierna Voda a 416,15 ha poľnohospodárskej pôdy majetku Panholec.

Po vzniku Československej republiky sa pozemkovou reformou znížil rozsah rodových majetkov z pôvodných 103 657 ha na 53 600 ha. V roku 1945 boli zvyšky pálfiovských majetkov skonfiškované štátom.

Petra Pospeschová
Peter Wittgrüber
Mestské múzeum v Pezinku